

Seminář sociální psychologie

Člověk a sociální prostředí.
Sebepercepce a sebe prezentace
jako výsledek sociální interakce
a sociálního učení. Atribuce.

Kontexty sociální interakce

- Fyzické kontexty
  - Aneb od tlačenice k architektuře
  - Psychologie životního prostředí

Kontexty sociální interakce 2

□ Sociální kontexty

■ Scénář (Schank, Abelson, 1977)

- Sociální chování se podobá hraní podle scénáře

■ (Sociální) role

- Role – modely chování ve vztahu k jiným osobám
- Role, které hrajeme se stávají součástí našeho já (Goffman, 1959)
- Role pozorujeme a ve vhodných podmínkách využíváme
  - Sociální učení (Bandura)
    - Imitace (napodobení)
    - Modeling (přejímání vzorů)
  - Srv. Např. Zimbardo (dozorci, vězni)

Kontexty sociální interakce 3

■ Sociální schémata

- Sociální vědomosti jsou uchovávány v pružných rámcích, které řídí naše chování
- Např. scénář, role
- Další typy (Baron, Byrne, 1984)
  - Schéma rolí
  - Schéma osoby
  - Sebeschéma
    - Průběžně korigováno; „jací jsme“
    - Zkušenost i pozorování vl. chování v soc. situacích
    - „Sluší mi tohle?“

Kontexty sociální interakce 4

□ Sociální identita

- Skupiny, které nás obklopují
  - Primární skupina
  - Skupina vrstevníků „peer group“
- Sociální identifikace se skupinou
  - Přejímání hodnot, norem...
  - Teorie minimálních skupin (Tajfel)
    - Vnitřní (in-group) a vnější (out-group) skupiny
  - Přirozené procesy kategorizace
    - Stereotypy
    - Předsudky

Kontexty sociální interakce 5

□ Kulturní kontexty

- Ethnocentrismus (všechno, co vím o lidech...)
- Např. Hsu
  - Pojetí sebe sama („jáství“) se liší mezi Američany a Asijci
- (...)

Kontexty sociální interakce 6

□ Sebepojetí

- Typické pro evropské myšlení (srv. Descartes, Locke, Hume)
- Sociální srovnávání (W. James, 1890; „významní druzí“)
- Zpětná vazba (Cooley, 1902) – „zrcadlové já“
  - Naše představa o tom, jak o nás asi uvažují druzí...
- „já“ jako série rolí (Goffman, 1959) – repertoár rolí
- Internalizace podmínek hodnoty (C. Rogers)
  - Pozitivní zpětná vazba
  - Sebeaktualizace

Kontexty sociální interakce 7

□ Sebeúcta (self-esteem)

- Liší se od popisného sebeobrazu (self-image)
- Internalizace sociálních soudů, hodnotící
- Coopersmith (1968)
  - Nízká, střední, vysoká sebeúcta
    - Jaké jsou děti s...?
- Sebeúčinnost (self-efficacy)

Atribuce

- hledání „příčin“ i příčin vlastního chování i chování druhých osob
- poznání těchto příčin nám umožňuje chápat svět jako **předvídatelný, jednodušší a kontrolovatelný**
- nejde o hledání objektivních příčin, ale o **subjektivní výklad skutečnosti** naivními nebo **laickými teoriemi**
- máme potřebu atribuovat **především chování, které se odlišuje od běžného**

Atribuce - chyby

Každý je naivním psychologem...

- Interní (dispoziční) příčiny
  - charakteristiky osobnosti
  - přesvědčení
- Externí (situační) příčiny
  - situační tlaky/vlivy

- Příklad:
  - Pozdní odevzdání anotace posteru studenty
    - Vniřní: jsou líní, chlastají, flákají se
    - Vnější: mají problémy doma, pracují, randí ;)

Atribuce - Základní atribuční chyba:

▣ **Základní atribuční chyba** (Ross, 1977)

Je všeobecná tendence přeceňovat u druhých osob význam osobnostních vlastností na úkor situačního kontextu

Co je na obrázku?

Rozdíly ve vnímání situace

- Pozorovatel -> Interní atribuce
- Aktér -> Externí atribuce

- Co je v centru pozornosti?
  - **Pro Pozorovatele:** Aktér
  - **Pro Aktéra:** Všechno, krom aktéra (zejména vlastní situace)

Atribuce - Efekt aktéra a pozorovatele

- Rozdílné atribuce **aktérů** a **pozorovatelů**:
- **aktéři** (ti, kteří uskutečňují jednání) mají tendenci přisuzovat za zdroj svého chování *situaci*,
- **pozorovatelé** (ti, kteří pozorují jednání) jsou náchylnější označovat za zdroj chování *samotného aktéra*.

Atribuce - Sebeochranné atribuce

- = tendence aktérů připisovat úspěch sobě samému a neúspěch situačním faktorům
- Vysvětlení: *úspěch souvisí se **sebehodnocením** a přiznání si viny za vlastní neúspěch snižuje sebehodnocení;*
  - *atribuování neúspěchu situačním faktorům umožňuje podržení sebeúcty a pozitivního obrazu o sobě*

Atribuce - Tendence nápadnosti

- ▣ tendence pozorovatelů připisovat větší odpovědnost těm jednotlivcům, kteří se nějakým způsobem odlišují

Egocentrická tendence

= při skupinové práci se projevuje tendence členů připisovat si větší odpovědnost za úspěch a atribuovat odpovědnost za neúspěch druhým

▣ *Návaznost na další aspekty ped. praxe – např. soc. klima (Abrami et. al. 1995)*

Počáteční atribuce jsou velmi odolné

- Postoje (Lord, Ross a Lepper)
  - Upevnění postojů k trestu smrti (přijetí, odmítnutí)
  - Prezentace dvou „nových“ studií (má/nemá vliv na zločinnost)
  - Názory se posunují k extrémům ve směru původních
- Náhodné události (Langer a Roth)
  - Počáteční úspěšnost v odhadu v hodů mincí (10 pokusů)
  - U úspěšných větší očekávání přesnosti u 100 hodů

Praktické dopady chybných atribucí

- Můžeme se zcela mýlit
  - Např. základní atribuční chyba
- Tato přesvědčení mají tendenci odolávat navzdory faktům (viz výše)
- Naše mylná přesvědčení a názory mohou konstruovat novou sociální realitu
  - Např. sebenaplňující proroctví, učitelovo pojetí výuky atp.